

M.F.Axundov mənəvi ədəbi tənqidin banisi kimi

(Əvvəlki ütan saylarımızda)

Axundovun "Məsnəvi"dəki təsvir üslubuna tonqidi yanaşmasını sübut edən dəflləri ortaya qoyduq. Onu da qeyd edək ki, sitatda Axundovun fikirləri məqalənin ümumi kontekstindən ayrı salınır və buna görə də yanlış qənaətlər irəli sürülür. Həmin yanlış qənaətlər bir bürə budur ki, Axundov güya Ruminin təsiri ilə üç məsəl (təmsil) yazıb Şeyxül-İslama gəndirib. Öncə, onu deyək ki, "Şeyxül-İslama gəndirilən məktubda" ifadəsi yerinə düşür. Axundov bu məsələdən məktub janrında Şeyxül-İslama müraçilətə yazılmış məktub və çox güman ki, indiki anlaşıldı "acıq məktub" janrında, yəni çap məqaləsi üçün yazılmış məktub janrında yazılmış "Mollayi-Ruminin və onun təsifinin bənbədə" məqaləsində söz əsir. Məktubda sözü gedən "üç məsəl" Axundovun öz orijinal əsərləri deyil. Bu "məsəllər" "Məsnəvi"dən türkcəyə tərcümə olunmuş nümunələrdir. Axundov bu nümunələri Şeyxül-İslama Mollayi-Ruminin yaradıcılığı haqqında yazılmış yarımtam üç gəndirir; "Mollayi-Rumini sizə müşahidədən mərifət etmək üçün (tanıtmaq üçün - T.S.) mən dörd üç məsəl türki dilinə nəzmə götürüb gəndirdim". Axundov bu məsələləri tərcümə edərkən qətiyyətlə qarışdırıb qalır. Onların mənə və məbhiyyəti, simvolyik məzmununu orijinaldakı kimi yerə bilmiş və bunu etiraf edir. "Amma vəson kimi möhlətli diyaloga bilmədim". "Məsnəvi"ni həm də buna görə boyonmır: "Başqa dilə tərcüməsi ədimül-İmkandır; çünki mətləb müəyyən deyil". Son qənaəti isə bu olur ki, "hansı kolam ki, başqa dillərə tərcüməyə gəlməmiş, şəksiz bəzməzundur". Bu sözlərin alt qatında "Məsnəvi" tərcüməyə gəlməyən məzmunuz əsəridir" fikri gizlənir. Axundovun "Məsnəvi"yə haqqı münasibət bələdir. Ədəbi-tənqidi görüşlərindən M.F. Axundovun özünü inkar etməsinə dair bezi meqanlar vaxtilə gərkəmlı ədəbiyyatşünas F.Qasımzadənin də diqqətini cəlb etmişdir. "Lakin o, bu məqalədə (Nozm və nəsr haqqında" məqaləsində - T.S.) mülahizə bir səhvə vəl verərək Füzuli kimi dəhşətli bir sənsəkən "səir deyil və xəbərdarlıq əsla təsir yoxdur", deyərən haqqı qarşılar sırasından çıxır; onu ancaq "nazim-üstad" adını verir. Çox qorubdur ki, haqqı seğırdə təsir məsələsinə əsər sərtlərdən biri kimi irəli sürən Axundov burada özünü zidd gedir" (Qasımzadə F. M.F. Axundovun həyat və yaradıcılığı. Bakı. Azərnə, 1962, s. 348).

M.F.Axundovun ədəbi tənqid sahəsindəki fəaliyyətinə teatr və dramaturgiya məsələləri xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Onun teatr və dramaturgiya ədəbi fikirləri "Fəhrisi-kitab", "Mirza Ağa-

nın pəysələri haqqında kritika", "Türkcə "Təmilsat" tərcümə edən Tehran sakinisi Mirza Məhəmməd Cəfər" məqalələrində əks olunmuşdur. Həmin məqalələrdə Axundov teatrın Avropa xalqlarının mədəni həyatında oynadığı rolundan danışır. Bu əlkdərdə dövət xüsusiyyətlərini teatrın inkişafında göstərən yığıncaqdan söz açır. İslam mülhitudə teatr işinə rəvac verməyin vacibliyini qeyd edir. Hicri 1266-cı ildə Tiflisdə teatr binasının işıq edilməsi Axundovun çox sevindirir və bu hadisə onu dramaturgiya janrlarına əsərlər yazmağa həvəsləndirir. Axundov komediyaların və "Alımdan qısqıncı" povestini bir kitab halında cəlb edərək qənaətə gəlir. "Fəhrisi-kitab" həmin toplusu yazılmış müqəddimədir. Müqəddimədə Axundov bu əsərləri teatrın "millət-islam" arasında inkişafına tokən vermək məqsədli idi, həm də nümunə toriqi ilə yazdığına göstərir. "Fəhrisi-kitab"da Axundov bunu ona görə xüsusi vurğulayıb ki, istedad sahibi olan sənət adamlarının diqqətini teatr və dramaturgiya istiqamətindədir. Onun qənaətinə görə, bu tip əsərlər yazılmağa başlasa, onda bəlkə, "bu fənni-əcib (teatr və dramaturgiya nəzərdə tutulur - T.S.) islam arasında dahi şöhrət tapa. Və məndən əcazə andaz və nümunə göstərmək idi və bəniyi-kar olmaq". Lakin Axundov "nümunə göstərmək" və "bəniyi-kar olmaq"la işini bitirmiş hesab etmir. O, əsasən "Fəhrisi-kitab"da "dördüncü" mənə-dənə söz açmaqla bərabər, islam mülhitudi bilavasitə bu işi reallaşdırmaq üçün hərəkətə gətirməyə çalışır. Əksəriyyəti dostlarına açıq məktub şəklində yazılmış məqalələrindən Axundov teatr binasının interyerdən tutmuş aktyor və rejissor işinin incəliklərini, həmçinin teatr əsəri yazmağın sərləri-nə qədər çox müfəssəl məlumatlar verir. "Mirza Ağanın pəysələri haqqında kritika"da Axundovun təsəvvürünə interyeri belə təsvir edir: "Teatr-uc və geniş bir salondan ibarətdir ki, ipeçisi üç tərəfdən divarlara bitmiş olur, altı-üstü lojalrın üzvi salondan dördüncü tərəfinə bəzər. Ölkənin əhəlisiz-əsfərdən, tacirlərdən tutmuş kasıblaradək hər sinif adamlar-kefvi istəyindəngi kişilə-qədini girib haqqı vermək istəyir". "Mirza Ağanın pəysələri haqqında kritika"da bəziləri də partitürə tutub tamaşa edir. Ölkənin padşahı da hərdən bu teatr təsəvvirini, öz əyalı və uşaqları ilə bərabər ona məxsus olan lojadə oturur". Burada Axundov mədəniyyətimizlərdən insanları teatra münasibətini də öncə qərib. Bu zaman o, teatr haqqında informasiya verməkə bərabər, onu bütün mümkün vasitələrlə təbliğ etməyə də güdür. Axundov mədəniyyət dünyədə teatr əsəri yazmalar "fərris-rihtərlərə çatmasını", "yüksək ad, fəzilətdə şöhrət qazanmaları"nı, padşah sarayına yaxın adamlar" olduqlarını vurğulamaqla müasirlərinin diqqətini bu sahəyə çəkir, onların həvəsləndirir. Baxmayaraq ki, Axundov teatrda oynadığı məqalə üçün əli komediya yazmışdı, lakin bunları kifayətlənməyən nümunə kimi qəbul etməsi vəzərlər "fərris-rihtərlərə çatmasını", "yüksək ad, fəzilətdə şöhrət qazanmaları"nı, padşah sarayına yaxın adamlar" olduqlarını vurğulamaqla müasirlərinin diqqətini bu sahəyə çəkir, onların həvəsləndirir. Baxmayaraq ki, Axundov teatrda oynadığı məqalə üçün əli komediya yazmışdı, lakin bunları kifayətlənməyən nümunə kimi qəbul etməsi vəzərlər "fərris-rihtərlərə çatmasını", "yüksək ad, fəzilətdə şöhrət qazanmaları"nı, padşah sarayına yaxın adamlar" olduqlarını vurğulamaqla müasirlərinin diqqətini bu sahəyə çəkir, onların həvəsləndirir.

Baxmayaraq ki, Axundov teatrda oynadığı məqalə üçün əli komediya yazmışdı, lakin bunları kifayətlənməyən nümunə kimi qəbul etməsi vəzərlər "fərris-rihtərlərə çatmasını", "yüksək ad, fəzilətdə şöhrət qazanmaları"nı, padşah sarayına yaxın adamlar" olduqlarını vurğulamaqla müasirlərinin diqqətini bu sahəyə çəkir, onların həvəsləndirir.

mediyadan bəhs etmişdir. "Fəhrisi-kitab"da Axundov yazırdı: "Məmaliki-Firongistanda orbi-bə üqali-solimo bu omrin faydasına bərxurd olub əsəri-qədimin hər şöri-üzimlə imarət-aliyo "teatr" ismi ilə bərpə edibdir ki, bu imarətə gah keyfiyyəti-müsbət və gah keyfiyyəti-bəhət, bəvəsiyyəti-təşbih izhar olunur". Axundov "keyfiyyəti-müsbət" deyəndə faciə, "keyfiyyəti-bəhət" deyəndə isə komediya janrını nəzərdə tutmuşdur. Həttə "Mirza Ağanın pəysələri haqqında kritika" məqaləsində bu sahədə məşhur olan Avropa sənətkarlarına nümunə kimi Molyer və Şekspiri göstərməyə də təsəvvir sayıla bilər. Ümumi kontekst aydın göstərir ki, o, Molyerın adını komediyanın, Şekspirin adını isə faciənin üstünə kimi təqdim edir. Axundovun bu məsələyə baxışını ilk dəfə F.Qasımzadə komizm və faciəlilik kimi estetik kateqoriyalar kontekstində şərh etmişdir: "Estetik kateqoriyaları Axundovun nəzəri yaradıcılığında ətraflı işlənmis məsələlərdən...Məsələn, tragik və komik kateqoriyaların göstərici".

M.F. Axundov "Fəhrisi-kitab" məqaləsində bunlardan xüsusi olaraq danışır və həyatda baş verən tragik və komik hadisə və cəhətləri teatr sənətində inkişafdan bəhs edərkən dram janrını iki qismə bölür: nəqli-bəhət (komediya) və nəqli-müsbət (tragediya)" (Göstərilən əsər, s. 352).

"Fəhrisi-kitab"da Axundovun əsərlərinin janr təyinatına da aydınlıq gətirir. Məhəmmədlik mərasimləridə geniş yayılmış iki məzmunlu tamaşalar-"Şəbihi"nir "nəqli-müsbət"ləri- faciənin "kəmalı-çürə və nəqəş olan" də olsa nümunəsi hesab edən Axundov İslam millətliəri arasında "nəqli-bəhət"(in-komediya janrının həm bir nümunəsi olmadığını və "təmilsat"ını da bu məqsəddə qəbul etdikdən göstərməkdə, əsərlərinin janr təyinatını konkretləşdirir. Axundov dram əsərlərinin səhnə üçün yazıldığını və səhnədə onun ikinci "bəyət" qazanmasını vacib şərtlərdən hesab edir. O, ikinci "həyat yolu"nun aktyor oynadığını keqədini, istedadlı aktyor oynadığını səhnə səhnə təleyində hələddi amil olduğunu öncə qərib. Pərsənajın səhnədəki roluna aydınlıq gətirən sözlərin müasir anlamda rəmkərkə ocaqın tələbini də ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu öncə qərib. Situasiyaların bəzi canlandırılması aktyorun şəxsi istedadından gələn yaradıcı münasibətdən də böyük əhəmiyyəti qeyd edən Axundov yazır: "Təəccüb yerində- müteəccəb ol... istəhə yerində- müstəhəbi ol, çirğarm yerində çirğar... qəza mükəllimətdə ocaqın müsbət və ərmən dənəyindəndə qədər yerinə yetirilməsi sayıb yazır: "Hər şəbihin ədinə altında yazılan sözlər önlü mükəllimədir və bir para şəbihi hini mükəllimədir ölin dizinə çirpür və ya əyləyir və ya gülmür və bir para yerdə vozi-moclis bəyan olunur. Və hər keyfiyyətlərin təkləllmə dərəcəsi yoxdur". Axundov səhnədə tamaşaya qoyulan əsərin tamaşaya təsir gücünün aktyorların təbii oyunlarından, konkret situasiyalı aktyorların obii canlandırmasından çox asılı olduğunu ö